

Тищенко О. І. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4715-7235>

Формування особистісного статусу студентів у колективі

Розкрито поняття особистісного статусу студента в педагогічному процесі. Висвітлено особливості педагогічного процесу, спрямованого на розвиток студента з урахуванням його своєрідності, самобутності, суб'єктивного досвіду, а також співвідношення понять соціалізації, освіти, навчання та виховання. Формування особистісного статусу студентів визначено як цілеспрямований психолого-педагогічний вплив, спрямований на розвиток особистісних якостей молоді, який має на меті формування здатності до особистої самореалізації та участі в суспільних процесах. **Метою** дослідження є теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних концепцій розвитку особистості, встановлення шляхів та умов формування в студентів високого особистісного статусу. **Методологічну основу** статті становлять загальні психолого-педагогічні положення про сутність і розвиток особистості в процесі життєдіяльності, теоретичні положення стосовно сутності й закономірності розвитку особистості, її соціалізації, принцип системного підходу, який набув поширення в сучасних наукових розробках, застосування принципів світогляду до духовної творчості і практики. З огляду на те, що методологія формування особистісного статусу нерозривно пов'язана з теоретичним осмисленням виховання й навчання молодшої людини, у статті використано порівняльний та історичний методи дослідження. Зауважено, що в процесі виховання молодшої людини ключове завдання – прищеплення любові до рідної країни – покладається на сім'ю, соціальне оточення та здійснюється через передавання певних культурних традицій. Формування особистісного статусу ґрунтується на гуманістичних принципах, що зумовлюють появу нових категорій, зокрема понять психолого-педагогічної підтримки, психолого-педагогічного супроводу, особистісного образу молодшої людини, суб'єктивного досвіду особистості, виховного простору, життєвої виховної ситуації, події як фактора виховання, інтелектуально-морального поля колективу. Критеріями виховання є соціальний досвід, який складається не лише з практичних навичок участі в суспільному житті, а й із рівня розвитку позитивних якостей особистості. До складу соціального досвіду, крім знань про суспільство, належать знання про різні види соціальної діяльності та способи їх здійснення, а також досвід творчості, емоційно-чуттєвих і ціннісних якостей. **Наукова новизна** дослідження полягає в обґрунтуванні переходу сучасного виховання від регулюючих функцій спеціальних психолого-педагогічних умов і вимог, системи виховних заходів та стихійного впровадження інноваційних форм діяльності студентів до організації набуття особистісного соціального досвіду в процесі створення виховних ситуацій. Зазначені ситуації потребують розроблення технологій формування особистісного статусу студента. **Висновки.** Формування особистісного статусу студента в межах виховання акумулює соціалізацію людини в процесі її міжособистісної взаємодії в освітньому середовищі навчального закладу. Вихована людина з високим авторитетом завдяки своїм досягненням сприяє розвитку суспільства.

Ключові слова: педагогічний процес, статус, творче самовиявлення, освіта, соціалізація, навчання, соціальний досвід, самовиховання, студент.

Вступ

У політичних, соціально-економічних реаліях сьогодення питання пошуку оптимальних шляхів становлення гідної, вихованої особистості з прагненнями до вільного саморозвитку стає нагальною психологічною проблемою, адже ідеально вихована людина з високим авторитетом та особистісним статусом своїми досягненнями сприяє розвитку суспільства.

Актуальність формування високого особистісного статусу в студентів пов'язана з існуванням негативних прикладів, коли важливі для держави посади обіймають люди некомпетентні, з низьким рівнем морального й інтелектуального потенціалу. Нерідко держава нехтує творчими здібностями дійсно шанованих людей, що безпосередньо позначається на добробуті громадян.

У цьому контексті увагу слід передусім приділяти збереженню засад суспільства,

плеканню та піднесенню особистісного статусу студента, який слугує своєрідним критерієм, фільтром у визначенні ставлення особистості до людини як найвищої цінності, до матеріальних і духовних цінностей, обстоювання власних принципів та переконань.

Виховний простір є багатовимірним утворенням умов, через які виявляється вплив усіх факторів виховання та інших чинників на процес становлення, розвитку та самореалізації особистості.

Мета і завдання дослідження

Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних концепцій розвитку особистості, визначення шляхів та умов формування в студентів високого особистісного статусу.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: дослідити теоретичні

підходи до формування в студентів високого особистісного статусу, встановити взаємозв'язок соціалізації, освіти, навчання, виховання, шлях молоді людини до духовної самосвідомості, громадянської діяльності.

Методологічну основу статті становлять загальні психолого-педагогічні положення про сутність і розвиток особистості в процесі життєдіяльності, теоретичні положення сутності й закономірності розвитку особистості, її соціалізації, принцип системного підходу, який набув поширення в сучасних наукових розробках як шлях дослідження пізнання. Методологія формування особистісного статусу нерозривно пов'язана з теоретичним осмисленням виховання та навчання.

Виклад основного матеріалу

Розбудова системи виховання, спрямованої на розвиток особистості з високим соціальним статусом як педагогічного ідеалу передбачає чітке визначення власне поняття особистісного статусу в умовах сучасного педагогічного процесу, у якому суб'єктивується соціальний досвід дитини відповідно до її нахилів (Kudermına, & Lisun, 2015). Наша позиція ґрунтується на тому, що особистісний статус – це становище людини в малій або первинній групі, яке залежить від того, як її оцінюють за її індивідуальними якостями.

Аналіз наукової літератури засвідчує неоднозначність підходів до розгляду цього питання. Кожна особистість має значний потенціал, який вона реалізовує впродовж життя. Водночас вона реалізовує його зазвичай лише частково, а якщо життєві обставини складаються негативно, то затребуваною залишається лише незначна його частина. Тобто особистісне самовизначення пов'язане з позитивними поглядами на природу дорослої особистості.

Провідну роль у науці про особистість відіграли праці вченого В. Бехтерева, який підкреслював провідну роль зовнішніх впливів і виховання в розвитку особистості. Учений пропагував зв'язок педагогіки й педіатрії, обґрунтував необхідність виховання особистості з раннього віку. Цей висновок для розвитку теорії виховання на той час мав важливе значення (Bekhterev, Miunsterberg, & Mede, 1922).

Проблемі розвитку «Я-концепції» приділяли значну увагу психологи: Ф. Василюк, У. Джемс, Е. Еріксон, А. Комбс, І. Кон, А. Маслоу, І. Міхеєва, К. Роджерс, Є. Соколова, В. Столін (Kravchenko, 2020).

Становлення особистості включає формування відносно стійкого образу «Я», тобто цілісного уявлення про самого себе. Образ «Я» – складне психологічне явище, що не є усвідомленням власних якостей (Zinchenko, 2015).

Питанням становлення й розвитку вчення про особистість присвячено праці Г. Зіммеля та Ч. Кулі, які розглядали особистість не абстрактно, а зважали на взаємозв'язок її рис характеру з особливостями взаємостосунків усередині груп та з іншими групами людей. Уявлення Ч. Кулі про «дзеркальне я» переважно визначає напрям дослідження особистості сучасними американськими соціологами та психологами (Lorenz, 2019).

На розвиток групової динаміки суттєво вплинули теорія «поля» К. Левіна, соціометрія Д. Морено, теорія «когнітивного дисонансу» Л. Фестингера, теорія Т. Ньюкома, теорія «соціальної взаємодії» М. Аргайла, концепція «групової згуртованості» К. Бака, В. Мартина (Shynkaruk, 2002).

У психології та педагогіці існувала концепція, за якою індивідуальний розвиток розглядали як видозмінене повторення найважливіших етапів розвитку, на які механічно переносився біогенетичний закон (Zinchenko, 2015).

Варто зауважити, що практично всі видатні вітчизняні класики психологічної та педагогічної науки зважали на те, що знання не слід розглядати лише як єдину мету (А. Дістверг, О. Духнович, Я. Коменський, Д. Локк, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський) (Patterson, Chung, & Swan, 2014).

Питання взаємозв'язку навчання та виховання творчої, гуманної, високоорганізованої, неповторної індивідуальності відображено в працях І. Беґа, Л. Виготського, Г. Костюка, А. Суценко (Semeniv, 2019). Вказані дослідження та результати напрацювань учених є вагомим здобутком для педагогічної науки та практики. Водночас проведений аналіз широкого кола зарубіжних і вітчизняних джерел засвідчують недостатність досліджень, присвячених формуванню особистісного статусу студента в колективі (Bever, 2017).

Узагальнюючи пріоритетні ідеї науковців щодо вивчення особистісного статусу, зазначимо, що статус особистості постає як узагальнене поняття, досягнута міра розвитку внутрішніх сил особистості, найважливішими характеристиками яких є високі моральні якості, досягнення успіху, схильність до спостереження ціннісних процесів у собі та інших, відчуття симпатії до людей (Cheremskiy, 2018).

З розуміння значення для людини її іміджу фактично почався етап ґрунтового дослідження комфортності та психологічної зручності особистості в будь-якому колективі, вивчення потреб індивіда в його визнанні, підтримці, досягненні більш поважного ставлення до себе з боку членів колективу (Zalanovska, 2019).

Вплив колективу полягає в тому, що в ситуаціях досягнення успіху в будь-якій колективній справі кожний її учасник, завдяки

закономірності групової динаміки, підіймався на вищий щабель свого статусного положення серед студентського колективу. Визначення особистісного статусу як відносно стійкого та стабільного явища, від якого може залежати майбутнє життя молоді людини (Demianchuk, & Marchuk, 2018).

Якщо людина прагне зрозуміти сенс життя, максимально повно реалізувати себе, власні здібності, вона поступово переходить до вищого щабля саморозвитку (Bekh, 2015). Звісно, цивілізована демократична держава визнає право людини, яка має високий статус, очолювати той чи інший напрям власного розвитку та життєдіяльності (Dzhuni, Korniiichuk, Bratasiuk, & Melnyk, 2018).

Аналізуючи в психолого-педагогічному контексті професійну діяльність студента як носія певної професії, варто зосередитися на його особистості. Чим більше розвинена особистість, тим більшою мірою життєдіяльність людини набуває творчого характеру, тим вагомішими є її творчі внески у функціонування суспільства, з одного боку, та у власний подальший розвиток – з іншого (Bekh, 2015). Підґрунтям обох видів цих внесків є професійна праця, навчання в закладах вищої освіти, адже, по-перше, вона є (принаймні має бути) тією галуззю життєдіяльності її учасників, де їхні можливості впливу на суспільне буття, порівняно з іншими людьми, вагоміші. По-друге, вона є одним з головних засобів побудови людиною власного життєвого шляху. По-третє, прагнення людини реалізувати себе через власну професійну діяльність становить незаперечну культурну цінність (Semanova, 2017).

Успішна кар'єра в багатьох галузях передбачає сьогодні ненормований робочий графік і постійне підвищення кваліфікації. Відповідно дедалі більше особиста самореалізація пов'язується з професійною діяльністю або з одним з її аспектів (Horshunova, 2015).

Підвищення особистісного статусу студентської молоді потребує від педагогів високої емоційної культури, постійної корекції педагогічного процесу, яка пробуджує позитивні емоційні враження, забезпечує загальне благополуччя студента в колективі (Yasinskyi, 2018).

Формування високого особистісного статусу – процес тривалий, багатоплановий, результатом якого є добровільне, усвідомлене визнання однокурсниками студента шанованою особистістю, якій довіряють, яку цінують і з якої беруть приклад. Натомість особистісний статус – це зрештою і ступінь особистісного самоздійснення (Yalanska, 2016).

У формуванні особистісного статусу студентської молоді слід акцентувати на безперервності, динамічності, сталості руху внутрішнього життя молоді в колективі, її думок,

почуттів, ставлення до себе. Такий стан не лише позитивно впливає на повсякденну взаємодію суб'єктів, а й змінює їхню позицію, спонукає їх до найкращого самовираження (Demianchuk, & Marchuk, 2018). Психологічними особливостями формування такої особистості є гуманні стосунки, стимулювання та заохочення до гідних вчинків: духовне збагачення колективної життєдіяльності, вправлення в позитивному моральному досвіді, плідне та багатостороннє самовираження особистості студента в колективі (Fedorenko, 2019).

Важливими психологічними умовами ефективного формування особистісного статусу студентів є особистісно орієнтована спрямованість змісту, форм і методів роботи кураторів, створення ситуації успіху та пробудження інтересу колективу до кожного окремо взятого студента.

Міжособистісні стосунки будуються на взаємній повазі, свідомому виборі стилю поведінки з метою досягнення бажаного престижу.

Процес формування особистісного статусу найдієвіший тоді, коли він доповнюється усвідомленим самовихованням студента (Hura, O., & Hura, T., 2019). Підвищення особистісного статусу студента відбувається за умови, якщо зміст, шляхи, форми, методи організації виховної роботи зі студентським колективом мають особистісний, соціально ціннісний спрямованість і максимально сприяють реалізації творчих можливостей студентів на заняттях і за межами закладу вищої освіти (Kostytskyi, 2017).

Цілеспрямоване та послідовне духовне збагачення життєдіяльності колективу.

Теорія особистісного потенціалу Д. О. Леонтьєва щодо діяльнісного підходу посідає чільне місце у вивченні особистісної адаптації в опануванні життєвих труднощів (Kryvonos, 2017). Особистісний потенціал постає як інтегральна системна характеристика індивідуально-психологічних особливостей особистості. Він слугує основою здатності особистості виходити у своїй життєдіяльності зі стійких внутрішніх критеріїв і орієнтирів й зберігати стабільність діяльності, смислових орієнтацій на тлі тисків і зовнішніх мінливих умов (Yamko, 2017).

У межах нашого дослідження доречними слід визнати такі технології та психолого-педагогічні умови формування високого особистісного статусу студента, як психолого-педагогічне консультування викладачів і кураторів студентських груп щодо формування індивідуального статусу кожного студента.

Зокрема, пропонуємо проводити діагностику – психологічне обстеження студентів, їхніх груп і колективів, моніторинг змісту й умов їхнього індивідуального розвитку, визначення причин, що ускладнюють їх розвиток та навчання; корекцію – здійснення заходів психолого-педагогічного впливу; реабілітацію – надання психолого-

педагогічної допомоги студентам, які перебувають у кризовій ситуації, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям у навчально-виховному процесі; прогностику – розроблення та застосування моделей поведінки групи й особистості у різних умовах, проектування змісту й напрямів індивідуального розвитку студентів і складання на цій основі життєвих планів, визначення тенденцій розвитку груп та міжгрупових відносин (Horshunova, 2015).

Створення сприятливого клімату міжособистісних стосунків між студентами та викладачами.

Завдання викладача в роботі зі студентами – розкрити особистість вихованця. Це здійснюється передусім у процесі спілкування, яке відбувається в сприятливій для цього атмосфері. Загально-відомим є той факт, що ставлення до викладача студенти часто переносять на предмет, який опановують. У процесі навчання важливо так будувати викладання, щоб увійти в контакт зі студентом, зацікавити його, перетворити з об'єкта навчання та виховання на суб'єкт (Kanarova, 2015).

Сутність сприятливої соціально-психологічної природи в студентській групі полягає в тому, що процес психолого-педагогічного навчання, який протікає в позитивній атмосфері, сприяє розвитку та формуванню нових професійно важливих якостей, знань, умінь і навичок (Shemchuk, 2019). Міжособистісні стосунки – це психологічний феномен, який неминуче виникає в процесі спілкування та стосується всіх сфер людського суспільства: політики, економіки, культури, побуту тощо. Зв'язок між міжособистісними взаєминами й життєдіяльністю має каузальний, тобто взаємобумовлений характер (Ivchenkov, & Saihanova, 2019).

Удосконалення інноваційних засобів навчання, спрямованих на розвиток особистісного статусу студентів.

Партнерська технологія (технологія співпраці) оптимально поєднує предметно орієнтовану й особистісно орієнтовану технологію навчання, згідно з якою метою викладача є реалізація триєдиного завдання, а саме: навчити так, щоб майбутні фахівці засвоїли якнайбільше знань, умінь і навичок у ЗВО; розвинути і сформувані в студента власну Я-концепцію, особистісні оцінні судження; створити належні умови для самореалізації та становлення професіонала, виховати в майбутніх фахівців особистісні та суспільно важливі професійні якості. Зазначена технологія найскладніша для практичної реалізації викладачем, оскільки передбачає чітке дотримання спроєктованої програми та вимог до знань (Rebukha, 2021).

Цілеспрямований добір доцільних форм і методів позанавчальної роботи для прискорення зростання статусного рівня студентів.

У позанавчальній роботі можна виокремити такі пріоритетні напрями:

– виховання вітчизняної інтелектуальної еліти та розвиток позитивної мотивації до професії;

– збереження кращих традицій закладу вищої освіти;

– сприяння пошуку та розробленню власних духовних цінностей і традицій, розвитку корпоративної культури студентів та викладачів;

– розвиток активної діяльності органів студентського самоврядування як громадянської школи майбутнього фахівця;

– сприяння творчому самовиявленню майбутніх фахівців у позанавчальній діяльності художньо-естетичного спрямування, що забезпечує свободу вибору, набуття досвіду естетичного спілкування (Kondratenko, 2011).

Відбір умов стимулювання оптимального самовиявлення та самовиховання студентів з метою закріплення і стабілізації їх позитивного статусного положення, а саме: гнучкість, тобто здатність освітніх структур до швидкої перебудови відповідно до потреб особистості, переважного середовища, суспільства, що змінюються, відкритість, яка передбачає активну участь усіх суб'єктів освіти в управлінні, стимулювання вільного висловлювання власних думок, демократизація форм і методів навчання та виховання, саморозвиток і саморегуляція, засновані на процесах розвитку й саморозвитку особистості, установка на спільне діяльнісне спілкування, атмосфера доброзичливості, взаєморозуміння, діалог усіх суб'єктів освітнього процесу, творче змістове наповнення, поєднання інноваційних та традиційних форм і методів навчання, залучення до проєктної діяльності, наповнення освітнього процесу творчими пошуково-дослідницькими та проблемними ситуаціями, особистісне становлення майбутніх фахівців, їхнє самоствердження, соціалізація (Kravchenko, 2020).

Підвищення особистісного статусу студента потребує від викладачів високої емоційної культури, постійної корекції педагогічного процесу, яка пробуджує позитивні емоційні враження, забезпечує загальне благополуччя студентів у колективі (Tarnavskiy, 2015).

Ефективними шляхами виховання такої особистості є гуманні стосунки, стимулювання та заохочення гідних вчинків, духовне збагачення колективної життєдіяльності, вправлення в позитивному моральному досвіді, плідне і багатостороннє самовираження особистості студента в колективі (Yurchenko-Shekhovtsova, 2017).

Наукова новизна

Наукова новизна полягає в розробленні технології формування особистісного статусу студента в колективі. У процесі дослідження з'ясовано вплив колективу на рівень особистісного статусу студента. Він полягає тому, що в ситуаціях досягнення успіху в будь-якій колективній справі її учасник завдяки закономірності групової динаміки піднімається на вищий щабель свого статусного положення серед однолітків.

На підставі обґрунтування моделі студента з високим особистісним статусом і відповідних психолого-педагогічних умов сформульовано базове визначення особистісного статусу як відносно стійкого стабільного явища, від якого може залежати майбутнє життя молодої людини. У процесі формування високого особистісного статусу студента важливою є особистість викладача, куратора групи.

У педагогічній діяльності особливого значення набувають такі особистісні якості викладача, як ерудованість, комунікабельність, толерантність, гнучкість, гуманність, чутливість, коригування власної роботи, спостережливість, уважність, тактовність, самокритичність, потреба в постійному самовдосконаленні, дисциплінованість і висока вимогливість до себе (Cheremskyi, 2018).

Висновки

Зростанню особистісного рівня студентської молоді сприяє навчання без спонукань, здатність «вигідно» себе подати не відвертаючись від колективних творчих справ. В умовах гуманізації та демократизації суспільних відносин людина потрапляє в ситуації вибору, що є головною умовою зростання не лише її свободи, а й відповідальності перед суспільством. Піднесення особистісного статусу студента відбувається в умовах особливого емоційного клімату взаємостосунків з викладачем, батьками й однолітками.

На тлі освітнього процесу психолого-педагогічні умови, усі фактори виховання та інші чинники впливають на становлення, розвиток і самореалізацію особистості, підвищення особистісного статусу студента. Натомість виховний простір, де здійснюється процес виховання особистості, визначає його спрямованість і характер, акумулює соціалізацію людини в процесі її міжособистісної взаємодії.

Показниками високого особистісного статусу студента є мобільність, відповідальність, патріотична свідомість, дисциплінованість, особиста гідність, сміливість у прийнятті рішень, розуміння ситуації, висока працездатність, прагнення бути кращим і робити все досконало, орієнтація на успіх, комунікабельність, здатність устанавлювати контакти, увага до інших.

REFERENCES

- Bekh, I.D. (2015). Patriotyzm: suchasni znaky ta oriientyry osvity [Patriotism: modern signs and landmarks of education]. *Ridna shkola, Native school*, 1/2, 3-6 [in Ukrainian].
- Bekhterev, V.M., Miunsterberg, B., & Mede, G. (1922). *Sbornik statey po prikladnoy psikhologii* [Collection of articles on applied psychology]. Moscow: Gostekhizdat [in Russian].
- Bever, Th.G. (2017). The Unity of Consciousness and the Consciousness of Unity. *On Concepts, Modules, and Language: Cognitive Science at its Core*. Oxford Scholarship. doi: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190464783.003.0005>.
- Cheremskyi, M. (2018). Tolerantnist osvitnoho seredovyshcha yak umova tvorchoho samovyrazhennia osobystosti [Tolerance of the educational environment as a condition of creative self-expression of the personality]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemami, Theory and practice of social systems management*, 2, 75-82. doi: 10.20998/2078-7782.2018.2.08 [in Ukrainian].
- Demianchuk, A.S., & Marchuk, O.O. (2018). Vysvitlennia problem patriotichnoho vykhovannia molodi u pratsiakh vidomykh ukraïnskykh pedahohiv [Elucidation of problems of patriotic education young people in the works of famous Ukrainian teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats Mizhnarodnoho ekonomiko-humanitarnoho universytetu imeni akademika Stepana Demianchuka, Collection of scientific works of the International University of Economics and Humanities named after Academician Stepan Demyanchuk*, 1(19), 10-15. doi: 10.5072/zenodo.218443 [in Ukrainian].
- Dzhuni, V.I., Korniiichuk, Ya.A., Bratasiuk, N.O., & Melnyk, S.V. (2018). Ukraïnski narodni sviata, yikh vykhovne ta etychne znachennia u pedahohichnii diialnosti [Ukrainian folk holidays, their educational and ethical significance in pedagogical activity]. *Zbirnyk naukovykh prats Mizhnarodnoho ekonomiko-humanitarnoho universytetu imeni akademika Stepana Demianchuka, Collection of scientific works of the International University of Economics and Humanities named after Academician Stepan Demyanchuk*, 1(19), 30-38. doi: 10.5072/zenodo.218449 [in Ukrainian].
- Fedorenko, O.I. (2019). Diahnostyka natsionalno-patriotichnoi vykhovanosti uchniv 5-6 klasiv zahalnoosvitnikh shkil [Diagnosis of national-patriotic upbringing of students of 5-6 grades of secondary schools]. *Zbirnyk naukovykh prats Uman'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu, Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University*, 4. doi: 10.31499/2307-4906.4.2019.200199 [in Ukrainian].
- Horshunova, I.V. (2015). *Innovatsiini zminy v osvitnii diialnosti vyshchoho navchalnoho zakladu* [Innovative changes in the educational activity of the higher educational]. Chernihiv <https://economic-vistnic.stu.cn.ua/tmp/pdf/988.pdf> [in Ukrainian].

- Hura, O.I., & Hura, T.Ye. (2019). Teoretyko-metodychni osnovy otsiniuvannya upravlinskoï kompetentnosti kerivnykiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Theoretical-methodical bases of estimation of administrative competence of heads of establishments of general secondary education]. *Problemy pedahohiky vyshchoi shkoly, Problems of higher school pedagogy*, 2(33), 36-41. doi: 10.26661/2522-4360-2019-2-33-07 [in Ukrainian].
- Ivchenkov, S.H., & Saihanova, E.V. (2019). Patriotyzm yak komponent zahalnoho stanu: patriotyzm yak komponent suspilnoi svidomosti: vymiriuvannya rakursu v pokolinni [Patriotism as a component of the general state: patriotism as a component of public consciousness: measuring the perspective in the generation]. *Visnyk Instytutu sotsiologii, Bulletin of the Institute of Sociology*, 1(10), 96-109. doi: 10.19181/from.2019.28.1.558 [in Ukrainian].
- Kanarova, O.V. (2015). Rol vykhovatelïa u formuvanni tolerantnosti i ditei doshkilnoho viku [The role of the educator in the formation of tolerance of preschool children]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu, Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University*, 1, 106-110. doi: 10.7905/nvmdpu.v0i14.1051 [in Ukrainian].
- Kondratenko, A.P. (2011). Pozaklasna diïalnist studentiv VNZ yak neobkhidna umova formuvannya zahalnokulturnoi kompetentnosti maibutnoho profesionala [Extracurricular activities of university students as a necessary condition for the formation of general cultural competence of the future professional]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Bulletin of Taras Shevchenko National University of Luhansk*, 13(224), 98-108 [in Ukrainian].
- Kostytskiy, M.V. (2017). Problema svidomosti u filosofii ta psykholohii [The problem of consciousness in philosophy and psychology]. *Yurydychna psykholohiia, Legal psychology*, 1(20), 9-19 [in Ukrainian].
- Kravchenko, O.V. (2020). Tvorche osvïtne seredovyshche yak umova pidhotovky do samoviyavlennïa maibutnoho vykladacha [Creative educational environment as a condition of preparation for self-expression of the future teacher]. *Pedahohika formuvannya tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh, Pedagogy of formation of the creative personality in higher and comprehensive schools*, 69(2), 192-196. doi: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020> [in Ukrainian].
- Kryvonos, O.B. (2017). Orhanizatsiïa sotsialno-pedahohichnoi adaptatsii studentiv [Organization of social and pedagogical adaptation of students]. *Pedahohichni nauky: teoriïa, istoriïa, innovatsiïni tekhnolohii, Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 7(71), 69-799. doi: 10.24139/2312-5993/2017.07/069-079 [in Ukrainian].
- Kudermïna, O.I., & Lisun, S.L. (2015). Psykholohichni osoblyvosti normatyvnoi rehulïatsii povedinky pratsivnykiv Natsionalnoi politsii Ukrainy [Psychological features of normative regulation of behavior of employees of the National Police of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiïnoho universytetu, Bulletin of the National Aviation University*, 7. doi: <https://doi.org/10.18372/2411-264x.7.10231> [in Ukrainian].
- Lorenz, H. (2019). *Plato on the Soul. The Oxford Handbook of Plato* (2nd ed.). Fine Gail (Eds.). Oxford University Press. doi: <https://doi.org/10.109/oxfordhb/9780190639730.013.22>.
- Patterson, G.T., Chung, I.W., & Swan, P.W. (2014). Stress management interventions for police officers and recruits: a metaanalysis. *Journal of Experimental Criminology*, 10, 487-513. doi: <http://dx.doi.org/10.1007/s11292-014-9214-7>.
- Rebukha, L.Z. (2021). Osvïtni innovatsiïni tekhnolohii: klasyfikatsiïa ta zmistove napovnennïa [Educational innovative technologies: classification and content]. *Innovatsiï v osviti: perspektyvy rozvytku, Innovation in education prospects development: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference* (pp. 357). Ternopil: ZUNU. Retrieved from <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bistream/316497/42195/%D0%9C%D0%B0%2%D0%BA%D1%83-4.pdf> [in Ukrainian].
- Semeniv, N.M. (2019). Doslidzhennïa etnichnoi tolerantnosti v studentskomu seredovyshchi [Research of ethnic tolerance in the student environment]. *Molodyi vchenyi, Young scientist*, 3, 275-280. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-58> [in Ukrainian].
- Semenova, L.M. (2017). Potentsial treningovoy tekhnologii v formirovanni imidhologicheskoy kompetentnosti budushchego spetsialista po reklame i svïaziam s obshchestvennostiu [The potential of the training technology in the formation of the image logical competence of the future specialist in advertising and public relations]. *Uchonye zapiski Zabaykalskogo gosudarstvennogo universiteta, Scientific notes of the Trans-Baikal State University*, 2(12), 105-111. doi: 10.21209 / 2542-0089-2017-12-2-105-111 [in Russian].
- Shemchuk, V.V. (2019). Informatsiïna bezpeka ta informatsiïna oborona v konteksti rozvytku vitchyznïanoi doktryny i zakonodavchoï osnovy [Information security and information defense in the context of the development of domestic doctrine and legal framework]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho, Scientific notes of Tavriya National University named after V.I. Vernadsky*, 4, 31-37. doi: <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2019.4/06> [in Ukrainian].
- Shynkaruk, V.I. (Ed.). (et al.). (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]*. Kyiv: In-t filosofii im. H. Skovorody NAN Ukrainy: Abrys [in Ukrainian].
- Tarnavskiy, M.T. (2015). Neverbalni zasoby dilovoho spilkuvannya ta upravlinnia personalom [Non-verbal means of business communication and personnel management]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti, Economics of the food industry*, 2, 61-64. doi: <https://doi.org/10.15673/2312-847x.26/2015.44036> [in Ukrainian].
- Yalanska, S.P. (2016). Psykholohichni aspekty rozvytku tolerantnosti osobystosti v osvïtnomu seredovyshchi [Psychological aspects of personality tolerance development in the educational environment]. *Psykholohiïa osobystosti, Personality psychology*, 1, 100-108. doi: <https://doi.org/10.3283/2304-5809/2019-3-67-58> [in Ukrainian].
- Yamko, N.M. (2017). *Tsyvilizatsiïa. Doslidzhennïa istorychnoho dosvidu. (Filosofiïa istorii) [Civilization. Research of historical experience. (Philosophy of History)]*. Ternopil: Stereo Art [in Ukrainian].

- Yasynskiy, M.I. (2018). *Filosofia uroku istorii abo formuvannia istorychnoi svidomosti uchniv u protsesi istorychnoho vykhovannia* [Philosophy of history lesson or formation of historical consciousness of students in the process of historical education]. *Zbirnyk naukovykh prats Zhytomyrskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, Collection of scientific works of Zhytomyr National Pedagogical University named after Ivan Franko*, 1(19). doi: 10.5281/zenodo.1284442 [in Ukrainian].
- Yurchenko-Shekhovtsova, T.I. (2017). *Pravosvidomist osobystosti: teoretychnyi analiz* [Legal awareness of the individual: a theoretical analysis]. *Psychological journal*, 8(4), 134-144. doi: <https://doi.org/10.31108/1.2017.4.8.11> [in Ukrainian].
- Zalanovska, L.I. (2019). *Psykhologo-pedahohichni aspekty formuvannia tolerantnosti do roboty v umovakh inkluzyvnoyi osvity* [Psychological and pedagogical aspects of the formation of tolerance to work in an inclusive education]. *Psychological journal*, 3, 180-193. doi: <https://doi.org/10.31108/1.2019.3.23.12> [in Ukrainian].
- Zinchenko, S. (2015). *Rol "ya-kontseptsii" v osobystynomu samovyznachenni doroslykh* [The role of "self-concept" in the personal self-determination of adults]. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/106929/-language.ukr> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бех І. Д. Патріотизм: сучасні знаки та орієнтири освіти. Рідна школа. 2015. № 1/2. С. 3–6.
- Бехтерев В. М., Мюнстерберг Б., Меде Г. Сборник статей по прикладной психологии. М. : Гостехиздат, 1922. 124 с.
- Bever Th. G. The Unity of Consciousness and the Consciousness of Unity. *On Concepts, Modules, and Language: Cognitive Science at its Core*. Oxford Scholarship, 2017. doi: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190464783.003.0005>.
- Черемський М. Толерантність освітнього середовища як умова творчого самовираження особистості. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2018. № 2. С. 75–82. doi: 10.20998/2078-7782.2018.2.08.
- Дем'янчук А. С., Марчук О. О. Висвітлення проблем патріотичного виховання молоді у працях відомих українських педагогів. *Збірник наукових праць міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука* 2018. № 1 (19). С. 10–15. doi: 10.5072/zenodo.218443.
- Джунь В. І., Корнійчук Я. А., Братасюк Н. О., Мельник С. В. Українські народні свята, їх виховне та етичне значення у педагогічній діяльності. *Збірник наукових праць міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука*. 2018. № 1 (19). С. 30–38. doi: 10.5072/zenodo.218449.
- Федоренко О. І. Діагностика національно-патріотичної вихованості учнів 5–6 класів загальноосвітніх шкіл. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2019. № 4. doi: 10.31499/2307-4906.4.2019.200199
- Горшунова І. В. Інноваційні зміни в освітній діяльності вищого навчального закладу. Чернігів, 2015. 86 с. URL: <https://economic-vistnic.stu.cn.ua/tmp/pdf/988.pdf>.
- Гура О. І., Гура Т. Є. Теоретико-методичні основи оцінювання управлінської компетентності керівників закладів загальної середньої освіти. *Проблеми педагогіки вищої школи*. 2019. № 2 (33). С. 36–41. doi: 10.26661/2522-4360-2019-2-33-07.
- Івченков С. Г., Сайганова Е. В. Патріотизм як компонент загального стану: патріотизм як компонент суспільної свідомості: вимірювання ракурсу в поколіннях. *Вісник Інституту соціології*. 2019. № 1 (10). С. 96–109. doi: 10.19181/від.2019.28.1.58.
- Канарова О. В. Роль вихователя у формуванні толерантності дітей дошкільного віку. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2015. № 1. С. 106–110. doi: 10.7905/нвмдпу.v0i14.1051.
- Кондратенко А. П. Позакласна діяльність студентів ВНЗ як необхідна умова формування загальнокультурної компетентності майбутнього професіонала. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2011. № 13 (224). С. 98–108.
- Костицький М. В. Проблема свідомості у філософії та психології. *Юридична психологія*. 2017. № 1 (20). С. 9–19.
- Кравченко О. В. Творче освітнє середовище як умова підготовки до самовиявлення майбутнього викладача. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69 (2). С. 192–196. doi: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020>.
- Кривонос О. Б. Організація соціально-педагогічної адаптації студентів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. № 7 (71). С. 69–799. doi: 10.24139/2312-5993/2017.07/069-079.
- Кудерміна О. І., Лісун С. Л. Психологічні особливості нормативної регуляції поведінки працівників Національної поліції України. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2015. № 7. (Серія «Педагогіка, Психологія»). doi: <https://doi.org/10.18372/2411-264x.7.10231>.
- Lorenz H. Plato on the Soul. *The Oxford Handbook of Plato*. 2ed. / Edited by Gail Fine. Oxford University Press, 2019. P. 505–529. doi: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190639730.013.22>.
- Patterson G. T., Chung I. W., Swan P. W. Stress management interventions for police officers and recruits: a metaanalysis. *Journal of Experimental Criminology*. 2014. No. 10. P. 487–513. doi: <http://dx.doi.org/10.1007/s11292-014-9214-7>.
- Ребуха Л. Освітні інноваційні технології: класифікація та змістове наповнення. *Інновації в освіті: перспективи розвитку* : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 20 трав. 2021 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 357 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42195/1/%D0%9C%D0%B0%2%D0%BA%D1%83-4.pdf>.
- Семенів Н. М. Дослідження етнічної толерантності в студентському середовищі. *Молодий вчений*. 2019. № 3. С. 275–280. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-58>.
- Семенова Л. М. Потенциал тренинговой технологии в формировании имиджологической компетентности будущего специалиста по рекламе и связям с общественностью. *Учёные записки Забайкальского государственного*

- университета. 2017. № 2. Т. 12. С. 105–111. (Серія «Педагогические науки»). doi: 10.21209/2542-0089-2017-12-2-105-111.
- Шемчук В. В. Інформаційна безпека та інформаційна оборона в контексті розвитку вітчизняної доктрини й законодавчої основи. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019. № 4. С. 31–37. (Серія «Юридичні науки»). doi: <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2019.4/06>.
- Філософський енциклопедичний словник / [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ : Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України ; Абрис, 2002. 742 с.
- Тарнавський М. Т. Невербальні засоби ділового спілкування та управління персоналом. *Економіка харчової промисловості*. 2015. № 2. С. 61–64. doi: <https://doi.org/10.15673/2312847x.26/2015.44036>.
- Яланська С. П. Психологічні аспекти розвитку толерантності особистості в освітньому середовищі. *Психологія особистості*. 2016. № 1. С. 100–108. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-3-67-58>.
- Ямко Н. М. Цивілізація. Дослідження історичного досвіду (Філософія історії) : монографія. Тернопіль : Стерео Арт, 2017. 683 с.
- Ясінський М. І. Філософія уроку історії або формування історичної свідомості учнів у процесі історичного виховання. *Збірник наукових праць Житомирського національного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2018. № 1 (19). doi: 10.5281/zenodo.1284442.
- Юрченко-Шеховцова Т. І. Правосвідомість особистості: теоретичний аналіз. *Psychological journal*. 2017. № 8 (4). С. 134–144. doi: <https://doi.org/10.31108/1.2017.4.8.11>.
- Залановська Л. І. Психолого-педагогічні аспекти формування толерантності до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Psychological journal*. 2019. № 3. С. 180–193. doi: <https://doi.org/10.31108/1.2019.3.23.12>.
- Зінченко С. Роль «я-концепції» в особистісному самовизначенні дорослих. 2015. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/106929>.

Стаття надійшла до редколегії 22.09.2021

Tyshchenko O. – Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Lecturer of the Department of Legal Psychology of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4715-7235>

Formation of Personal Status of Students in the Team

The article highlights the concept of «personal status» of the student in the pedagogical process, features of the pedagogical process aimed at student development, taking into account its originality, identity, subjective experience, as well as the relationship of socialization, education, training, education. The formation of the personal status of students is defined as a purposeful psychological and pedagogical influence aimed at the development of personal qualities of young people, which aims to form the ability to personal self-realization and participation in social processes. The purpose of our study is to theoretically substantiate the psychological and pedagogical concepts of personality development, to suggest ways and conditions of forming a high personal status in student. The methodological basis of the article are general psychological and pedagogical provisions on the essence and development of personality in the process of life, theoretical provisions of the essence and patterns of personality development, its socialization, the principle of systematic approach, which has become widespread in modern scientific developments. spiritual creativity and practice. The methodology of formation of personal status is inextricably linked with the theoretical understanding of education and training of young people, we used comparative and historical research methods. The formation of personal status is based on humanistic principles, which are reflected in the emergence of new concepts, namely: psychological and pedagogical support, psychological and pedagogical support, personal image of a young person, subjective personal experience, educational space, life situation, event as a factor of education, intellectual and moral field of the team. The criteria of education are social experience, which consists not only of practical skills of participation in public life, but also of the level of development of positive personality traits. The scientific novelty of the study lies in the transition of modern education from the regulatory functions of special psychological and pedagogical conditions and requirements, the system of educational activities and spontaneous implementation of innovative forms of student activity to the organization of personal social experience in creating educational situations. Such situations require from pupils responsible social behavior, form personal social experience. Development of technology for the formation of personal status of the student. Conclusions. The formation of the personal status of the student, education accumulates the socialization of man in the process of its interpersonal interaction, in the educational process of the educational institution. An educated person with high authority contributes to the development of society with his achievements.

Keywords: pedagogical process; status; creative self-expression; education; socialization; training; social experience; self-education; student.